

PEDAGOŠKO DELO V ŠOLSKI KNJIŽNICI

Ema Novak

Osnovna šola Šlandrove brigade, Domžale

UDK 027.8(497.12)

Novak, Ema: Pedagoško delo v šolski knjižnici. Knjižnica, Ljubljana, 32(1988), št.3-4

Avtorica obravnava pomen in dejavnost šolske knjižnice v osnovni šoli. Knjižna in knjižnična vzgoja potekata s skupinami ali individualno in se vključujeta v vse učne predmete. Knjižnica vzgaja svoje uporabnike za samostojno uporabo knjižnega gradiva, najsi bo leposlovnega ali poljudnoznanstvenega in strokovnega, pa tudi vseh drugih dostopnih medijev. Šolski knjižničar si prizadeva, da bi si učenci v knjižnici širili svoje obzorje in iskali odgovore na svoja vprašanja.

UDC 027.8(497.12)

Novak, Ema : Educational work in school libraries. Knjižnica, Ljubljana, 32(1988), no.3-4

The importance and activity of an elementary school library is presented. Book and library education are going on with groups of children and individually and are included into all subjects of the curriculum. The library educates its users to be able to use all library materials, literary or professional, and all available media. The school librarian tries to achieve the situation in which pupils would always come to the library to find answers to their questions.

Referat ob 30-letnici enotne osnovne šole, Ljubljana, 27. in 28.9.1988

O pedagoškem delu v šolski knjižnici začnemo govoriti v letu 1971, ko je profesorica Martina Šircelj oblikovala standarde za šolsko knjižnico in so bili objavljeni v reviji Knjižnica, številka 1-2. Čeprav standardi še do danes niso v celoti uzakonjeni, še vedno služijo za izhodišče pri oblikovanju dela šolske knjižnice.

Knjižni fondii po osnovnih šolah so do leta 1971 dosegli tako število, da ni bilo več mogoče puščati knjig neurejenih po kabinetih in razredih, kjer niso v zadostni meri opravljale svojega poslanstva. Organizacija šolske knjižnice kot samostojnega delovnega kabineta pa je bila prepuščena vodstvu šol in je ostala odvisna od njihove duhovne širine in razumevanja nujnosti šolske knjižnice kot kulturno-informacijskega žarišča šole.

Kljub mnogim težavam je pedagoško delo v šolski knjižnici začelo svojo uspešno pot. Knjižničarji z veliko delovne vneme vsa ta leta pedagoško delo vsebinsko bogatimo. Izkušnje si nabiramo in izmenjavamo tudi pri oblikovanju vzorčnih priprav in pri vzorčnih nastopih.

Pedagoško delo sestoji iz bibliopedagoških ur z oddelki in skupinami ter individualnega bibliopedagoškega dela pri izposoji, kot knjižna in knjižnična vzgoja. Obe obliki bi morali biti natančno časovno določeni v urniku. Žal pa so še šole, kjer ni tako, a pedagoško delo kljub temu teče, le v težjih pogojih. Knjižničar s svojim pedagoškim delom prispeva k realizaciji smotrov učno-vzgojnega procesa v celoti. Učni smotri posameznih predmetov so hkrati smotri pedagoškega dela v šolski knjižnici. Slehera šolska akcija steče v sodelovanju s knjižnico, v večji ali manjši meri, odvisno od vsebine in obsega.

Knjižničar porabi 50% svojega delovnega časa za knjižno in knjižnično vzgojo od 1. do 8. razreda, 25% pa za individualne obiske učencev. Ti dve postavki sta gibljivi, prilagajata se potrebam šole. Na nekaterih šolah imajo več bibliopedagoških ur in manj izposoje, drugod je obratno. Dovolj časa je potrebno odmeriti izposoji - to je individualnemu delu z vsakim bralcem, kajti knjižnica je namenjena njim.

S pedagoškimi urami se knjižničar vključuje v vse razrede in vse predmete. S predmetnimi učitelji od 1. do 8. razreda oblikuje vsebino posameznih ur, vanje pa vključi tudi elemente knjižne in

knjižnične vzgoje. Pedagoške ure so lahko tudi tako kompleksno oblikovane, da so izhodišče za delo pri različnih predmetih hkrati. Tako široko zasnovane so najpogosteje izhodišče pri kulturnih dnevih, ogledih filmskih in gledaliških predstav, pri obdelavi določenih tem, predstavitvi knjižnih novitet itd.

Vsebino pedagoške ure pa lahko določi tudi knjižničar sam, vsebinskih izhodišč mu nikoli ne zmanjka: spoznavanje domačih in tujih avtorjev, ilustratorjev in prevajalcev, spominski in zgodovinski dnevi, sprehod po tujih deželah, spoznavanje posameznih knjižnih zvrsti, bogatenje pri pouku predelane snovi in še in še. Struktura in vsebina pedagoških ur se prilagajata starosti učencev. V praksi smo razvili bogate in zanimive tipe, tako da bi lahko celo govorili o tipologiji bibliopedagoških ur v šolski knjižnici. To so ure pravljic, poezije, zgodb iz NOB, živalskih zgodb, knjižnih ugank, kvizov, razgovorov o novih knjigah in predstavitev avtorjev. Ob tem učence učimo uporabljati informacijske priročnike. Učenci 7. in 8. razredov v dvojicah ali skupinah rešujejo naloge, kjer uporabljajo strokovno-informacijske priročnike od slovarjev, leksikonov, enciklopedij do atlasov in potopisov. Učence nižjih razredov pa pravljичne ure popeljejo v svet barv, risb in slik.

Elementi knjižnične vzgoje učence usposabljaajo za uporabnike knjižnice, ki se v knjižnici dobro orientirajo. V prostem pristopu morajo biti knjige postavljene po starostnih stopnjah C, P, M in po UDK. Uporabniki morajo poznati kataloge in knjižnično-informacijski sistem. Prehod iz osnovne šole v srednjo in uporaba knjig in neknjižnega gradiva ter knjižnice v novem okolju učencem ne sme delati nobenih težav.

Bibliopedagoške ure so učencem v veliko veselje. To so ure v knjižnici, v drugačnem okolju, kjer ni strogega preverjanja znanja, tu so sproščeni pogovori o prebranem delu, podoživljanje leposlovnih tekstov, izražanje kritičnih mnenj, iskanje sporočil, čustveno in fantazijsko angažiranje in estetsko doživljanje.

Individualno bibliopedagoško delo knjižničarja pri izposoji pa je namenjeno posameznim uporabnikom knjižnice. Učenci pridejo v knjižnico po leposlovno, poljudnoznanstveno ali strokovno knjigo, po priročnik, periodično publikacijo ali po določeno informacijo. Knjižničar jim svetuje in pomaga pri iskanju in odločanju, vodi jih k dobri knjigi, k najzanesljivejši informaciji,

usmerja jih v večje knjižnice, usposablja za hitro in kvalitetno iskanje informacij.

Individualnih odnosov je vsako šolsko leto več. Problemsko zastavljen pouk zahteva od učenca več samostojnega iskanja in bolj ustvarjalen odnos do učne teme. Knjižnica kot kulturno-informacijsko žarišče šole je učencem v veliko pomoč. Pri zbiranju virov uporabljajo vsa knjižnična gradiva in svoje vedenje o knjigi in knjižnici.

Bralna značka je pot k dobri knjigi, k bralni kulturi. Prav tu sta potrebni obe obliki pedagoškega dela v šolski knjižnici. Kontinuirano branje, spoznavanje domačih in tujih književnih del, srečanja z ustvarjalci potrjujejo, da je šolska knjižnica srce vzgojnoizobraževalnega procesa vsake šole. Knjižničar pa razširja svoje pedagoško delo in ga dviga na višji nivo: je mentor bralne značke, v knjižnico se stekajo vse dejavnosti, ki so povezane z bralno značko, knjižničar organizira srečanja s pisatelji, ilustratorji ali drugimi ustvarjalci, sodeluje z učitelji likovnega pouka, da z razstavo ilustracij prebranih knjig popestrijo zaključek bralne značke, organizira vse prireditve, od filmskih do gledaliških predstav, ki so v zvezi z bralno značko. Knjižničar na osnovni šoli je torej kulturni animator.

V knjižnici pripravi knjižničar tudi pedagoške ure za skupine malih šolarjev iz vrtca. Otroci spoznajo knjižnico in knjige, jih iščejo, opazujejo in razstavljajo; prek pravljic, pesmic in različnih zgodb pa spoznavajo pravljичni in realni svet ter medsebojne odnose.

Obiski vrtcev v šolski knjižnici olajšajo prvošolčkov prehod v pravo šolo, saj jo že poznajo. Med vzgojiteljicami, elementarkami in knjižničarjem teče sklenjen krog vzgojno pedagoških informacij o psihofizičnih sposobnostih malih šolarjev.

Knjižničarji v bibliopedagoško delo vključujejo vsa knjižnična gradiva, ki jih šolska knjižnica nabavlja, strokovno ureja, hrani in nudi uporabnikom. To so knjige, periodični tiski, zemljevidi, slike, kasete, plošče, filmi in ostali sodobni knjižnično-informativni mediji. Zadnje pri svojem pedagoškem delu uporabljajo predvsem pedagoški delavci, kajti med učitelji in knjižničarjem teče stalno sodelovanje. Učitelji so aktivni uporabni-

ki šolskih knjižnic in strokovni oddelek je namenjen predvsem njim.

V preteklem šolskem letu pa so na nekaterih šolah začeli razmišljati o uporabi računalnika v šolski knjižnici. Ti začetki so še skromni, vendar je to naše upanje in perspektiva.

Iz vsega povedanega sledi, da na osnovni šoli teče nenehna izmenjava dela s knjigo - iz učnega kabineta ali razreda v šolsko knjižnico ali obratno. Ker je učnovzgojno delo obvezno, bi morala biti obvezna tudi šolska knjižnica. Žal je tako samo v praksi, dokumenti tega še ne potrjujejo. Delo s knjigo in ob knjigi je tesno povezano z vsemi predmeti in potrebno znanje si učenci pridobijo ob sodelovanju učnovzgojnega dela v razredu in v knjižnici, oziroma ob sodelovanju med učitelji in knjižničarjem.

Knjižničarji so s svojim bibliopedagoškim delom že dokazali, da je šolska knjižnica obvezna dejavnost osnovne šole. Na mnogih posvetovanjih je bilo poudarjeno, da knjižnice v osnovnih in srednjih šolah nosijo temelje piramide knjižnično-informacijskega sistema in kako pomembno je delo z najmlajšimi uporabniki knjižnic.

Družbeni odnos do šolskih knjižnic pa se bistveno ne spreminja. Mnogi napovedujejo še bolj "črna vremena".

Kakorkoli! Knjižničarji bomo pri svojem delu vztrajali v upanju na svetlejše dni. Knjiga, ki je bila vedno cenjena in preganjana hkrati, je preživela vsa krizna obdobja in človeku kazala pot v lepši jutri.